

Jižní Toskánsko je jedním z italských klenotů. Žádná část země se nehonosí tak lákavou kombinací idylické krajiny, zapadlých vesniček, měst na kopcích, skvělého vína, nadčasových opatství a architektonických zázraků.

Jižní Toskánsko

Úvod a mapa **266–267**
 Abbazia di Monte Oliveto
 Maggiore **268–269**
 Montalcino **270–271**
 Abbazia di Sant'Antimo
274–275
 Pienza **276–278**
 Montepulciano **279–281**
 Cortona **282–284**
 Arezzo **285–289**
 Projížďka Casentinem **290–291**
 Elba **292–293**
 Další zajímavá místa v jižním
 Toskánsku **294–296**
 Hotely a restaurace v jižním
 Toskánsku **316–318**

Víno Chianti Rufina

Jižní Toskánsko

JEN MÁLO MÍST V TOSKÁNSKU TURISTU ZKLAME, ALE ŽÁDNÉ SE NEMŮŽE měřit s rozmanitostí krajiny, historickými zajímavostmi a pozoruhodnými vesnicemi v oblasti jižně od Sieny. Toto je pravé Toskánsko, plné vinic, vil s cypřišemi a kopců pokrytých olivami. Stojí zde dvě z nejhezčích opatství v regionu a také několik krásných menších měst. Všechna místa spojuje síť klidných silnic procházejících krajinou, která patří k nejmalebnějším částem celé Itálie.

Nelepším výchozím bodem pro návštěvu oblasti je Siena, z níž se vydejte směrem na jih do Asciana po cestě vedoucí skrze tzv. *Crete*, „neúrodnou zemi“ holých jílových kopců, vyhlídek do dálky i polí, na nichž se v létě vlní pšenice, len a slunečnice. Po malých příjemných silničkách – jedné z výsad oblasti – dorazíte k prvnímu ze dvou velkých opatství v oblasti, freskami přetékajícího Monte Oliveto Maggiore.

Odtud je to jen kousek do malebného Montalcina, velebného městečka na kopci, jenž je výbornou základnou při výpravách do okolí. Lze se z něj snadno vydat ke druhému velkému zdejšímu opatství Sant'Antimo, románské stavbě zasazené v jednom z nejkrásnějších krajů, jaké si lze představit. Také je možné se odtud vydat na bezcílnější toulky – trasy všemi směry vás odmění krásnou

Poloha oblasti

krajinou – a na vinicích okolo města se pěstuje jedno z nejlépe hodnocených italských červených vín, Brunello di Montalcino.

Z Montalcina se vydejte do obcí v údolí řeky Orcia, Val d'Orcia, plném zeleně, nebo zamiřte dále na jih do málo známého kraje okolo Monte Amiata a městeček Sovana a Pitigliano. Ale máte-li málo času, vynechejte je a spěchejte rovnou do Pienzy, dalšího místního klenotu. Jen pár kilometrů na východ najdete město Montepulciano, které je stejně přitažlivé jako Montalcino či Pienza a leží na východním okraji Toskánska.

Odtud se můžete vrátit do Sieny, ale byla by škoda vynechat Cortonu na severu, další zajímavé město na kopci, a nedaleké Arezzo, jehož moderní předměstí skrývají středověké centrum a jeden z nejslavnějších cyklů fresek v celé Itálii. Z Arezza se lze po kvalitních cestách dostat do Sieny i Florencie, ale máte-li den navíc, využijte ho na projížďku po zapadlých cestách Casentina a Pratomagna, dvou velmi málo navštěvovaných, a přitom krásných oblastech mezi Arezzem a toskánskou metropolí. ■

V Toskánsku jsou hrozny důležitou plodinou, která se pěstuje na malých tradičních vinicích i ve velkých moderních velkostatech

Bohoslužby se na místě, kde stojí Abbazia di Monte Oliveto Maggiore, odehrávají po téměř 700 let

Abbazia di Monte Oliveto Maggiore

MONTE OLIVETO MAGGIORE JE DRUHÉ Z VELKÝCH OPATSTVÍ na jihu Toskánska. Ačkoliv není tak architektonicky zajímavé jako nedaleké Sant'Antimo (viz str. 274–75), nachází se ve stejně působivé, nadčasové krajině a honosí se významnou uměleckou památkou, vynikajícím renesančním cyklem fresek.

Ať už pojedete k Monte Oliveto odkudkoliv – bývá součástí několika různých tras Toskánskem – povede vás cesta krásnou krajinou. Cypřiše, duby a olivové háje tvoří působivé pozadí pro shluk načervenalých klášterních budov. První útočiště si zde v roce 1313 založil sienský šlechtic Bernardo Tolomei (1272–1348), který opustil světský život poté, co oslepl a zjevovala

se mu Panna Maria. Se dvěma společníky vedl poustevnický život na půdě, kterou vlastnil jeho rod a která byla tak osamělá a nehostinná, že se jí říkalo *deserto*, poušť. Během šesti let povolil arezzský biskup stavbu poustevny a o rok později začaly práce na první klášterní budově. V roce 1344 papež Klement VI. uznal mnichy jako olivetány čili bílé benediktiny, jako

Abbazia di Monte Oliveto Maggiore

267 D3

poblíž Chiusure

0577 707 061

zavřeno přes oběd

řád, který hledal návrat k prostému životu prvních benediktinů. Ironií je, že v průběhu staletí se moc opatství neuvěřitelně rozmohla a jeho vliv skončil až v 19. st., kdy byly řády potlačeny.

Dnes jsou velké části opatství turistům nepřístupné, ale to, co zbývá, je víc než dostatečnou motivací k návštěvě. Hlavním místem je **Chiostro Grande** (1426–1443), hlavní křížová chodba. Na jejích zdech se táhne cyklus fresek s příběhy ze života sv. Benedikta od malíře z toskánské Cortony, Lucy Signorelliho (1441–1523), a milánského umělce Giovanniho Antonia Bazziho, známějšího pod přezdívkou Sodoma. Signorelli vytvořil osm fresek mezi lety 1497 a 1498, Sodoma je autorem zbývajících 27 obrazů z let 1505 až 1508. Celá série začíná na východní zdi vpravo u dveří, které vedou do celkem nezajímavého klášterního chrámu, jenž svůj nudný vzhled získal za přestavby v 18. st. Pozornost si zaslouží jen mimořádné **chórové lavice** (1503–1505): jsou jednou z nejsložitějších řezbářských prací svého druhu v Itálii.

Tento cyklus sleduje život umbrijského zakladatele západního mnišství z 5. st., sv. Benedikta, jehož řeholníci, kteří pracovali, opisovali, psali a zaznamenávali dějiny v benediktinských opatstvích po celé Evropě, se do určité míry zasloužili o zachování kultury kontinentu v tzv. době temna (staletí po pádu římského císařství). Fresky nabízejí detaily ze světcova života a jsou plné dramaticčnosti a souvisejících podrobností.

V opatství je také příjemné navštívit prodejnu nabízející potraviny, nápoje, mýdla a elixýry, které z velké části vyrábějí mniši. Nahlédněte rovněž do refektáře, **Refettorio**, v němž mniši jedí. Velikost této místnosti dává tušit

význam opatství na Monte Oliveto v dobách největší slávy.

Monte Oliveto lze snadno navštívit z malého historického města asi 8 kilometrů jihozápadním směrem, **Buonconvento**, jehož nehezka předměstí obklopují krásné středověké centrum. Hlavní zdejší památkou je **Museo d'Arte Sacra** (Via Soccini 18, tel. 0577 807 181, zavřeno v pondělí a také od úterý do pátku od listopadu do poloviny března), které nabízí sbírku středověkého a renesančního umění, jejíž rozsah se zcela vymyká velikosti městečka samotného. Nebo lze jet z Asciana, do něž se dostanete ze Sieny po silnici SS438. Udělejte si v **Ascianu** přestávku a navštivte románsko-gotický kostel **Collegiata di Sant'Agata**, spolu s bohatou sbírkou středověkých sienských obrazů v **Museo d'Arte Sacra** (Piazza Soccini 18, tel. 0577 807 181, zavřeno přes oběd a v pondělí, a také od úterý do pátku od listopadu do března, €). ■

**Renesanční
fresky od Lucy
Signorelliho
a Sodomy s výjevy
ze života
sv. Benedikta
lemují křížovou
chodbu opatství**

Výhled z Montalcina obsáhne i Crete neboli „neúrodnou zemi“ rozkládající se mezi tímto městem a Sienou na severu

Montalcino

ZDÁLKY SE MONTALCINO JEVÍ JAKO OBRÁZEK STŘEDOVĚKÉ dokonalosti a dávné vyvýšeniny jako by se ani nedotkl moderní rozvoj, jenž ubírá na krásu tolika italským kopcovitým městům. Při bližším zkoumání je město stejně lákavé, obehnané hradbami, obdařené pohádkovým hradem, pozeňnané nádherným výhledem a lemované vinohrady rodícími jedno z nejslavnějších italských vín.

Montalcino

266 C

Informace pro návštěvníky

www.prolocomontalcino.it

Costa del Municipio 8, u Piazza del Popolo

0577 846 014

zavřeno v pondělí

V Montalcinu bylo patrně osídlení od paleolitických a etruských časů. Současné město téměř dozajista přejalo své jméno z latinského *Mons Ilcinus* (Hora cesmínových dubů) a z toho vychází také erb města, na němž je cesmínový dub na šesti pahorcích. První písemný doklad osídlení pochází z roku 814 a obsahuje seznam pozemků, které nedalekému opatství Sant'Antimo daroval Ludvík

Pobožný, syn Karla Velikého (viz str. 274–75). Pobídka k raně středověkému rozvoji města okolo roku 1000 přinesli přistěhovalci prchající před saracénskými útoky na toskánské pobřeží. Čtyři přední uprchlické rodiny založily čtyři městské *contrade* čili okrsky, a rozdělily tak město způsobem, který přetrval dodnes: soupeřící Borghetto, Pianello, Ruca a Travaglio vyvěšují do ulic své

vлакky a dvakrát do roka soupeří v lukostřelbě. Chvilé slávy města nadešla v roce 1555, kdy jako poslední bašta sienské republiky po čtyři roky vzdorovalo obléhání Florentinů.

Mnoho lidí sem láká jedno z nejslavnějších italských červených vín, Brunello di Montalcino, které lze zakoupit spolu s levnějším Rosso di Montalcino v mnoha místních obchodech (nejlepší ceny naleznete v místních družstevních supermarketech). Jestliže přijíždíte autem, zanechte vůz na parkovišti hned za hradbami u Via Aldo Moro, pod slavným hradem ze 14. st., **Rocca** či **Fortezza**, v němž se nachází obchod s vínem a z cimbuří se otevírá krásný výhled. Parkování uvnitř hradeb je obtížné a z parkoviště i od hradu je to jen kousek ke všem památkám.

Další významná pamětihodnost stojí nahoře v ulici hned u hradu a nazývá se **Museo Civico e Diocesano d'Arte Sacra**, muzeum plné skvěle naaranžovaných středověkých obrazů a soch. Hledejte „Pokornou Madonu“ („Madonna dell'Umiltà“) od Sana di Pietro, což je vzácný námět, kdy Madona namísto na trůnu sedí či klečí na polštáři nebo koberci. Tento motiv se začal objevovat v italském umění poté, co na začátku 13. st. začal hlásat nové myšlenky o významu pokory sv. František.

Muzeum sídlí v části klášterního komplexu přináležejícího k chrámu **Sant'Agostino** (od r. 1360), jenž stojí za návštěvu kvůli množství fragmentů sienských fresek ze 14. a 15. st. Z kostela se vydejte po Via Spagni směrem na sever ke katedrále, **Duomo**, které značně ublížila rekonstrukce v roce 1818, a po téže ulici dále ke kostelu **Madonna del Soccorso**. Tato renesanční stavba ze 17. st. nabízí úchvatné

panorama s vyhlídkou na polovinu Toskánska ze zahrad napravo od průčelí. Nebo se můžete vydat uličkou směrem dolů po levé straně kostela Sant'Agostino, a až se bude ulice stáčet doprava, jít po schodech dolů procházejících obloukem před vámi. Ty vás dovedou jen pár kroků od montalcinského informačního centra (vpravo) a na úzké ústřední náměstí **Piazza del Popolo** (vlevo),

Vpravo: V obchůdku a baru v montalcinské pevnosti Fortezza je možné zakoupit či ochutnat místní vína

Fortezza

✉ Piazzale della

Fortezza

☎ 0577 849 211

🕒 zavřeno v pondělí od listopadu do března

€ areál hradu

a obchod: zdarma;

cimbuří: €

Museo Civico

✉ Via Ricasoli

☎ 0577 846 014

🕒 zavřeno přes oběd a v pondělí

€ €

krkčící se pod věží náležející k Palazzo dei Priori (1292), kde ve středověku sídlila vládnoucí rada města Montalcino. Nejlepší je si zde, v samém srdci města, odpočinout v kavárně Fiaschette-ria Italiana s krásným interiérem z 19. st. a spoustou venkovních stolků. Odtud pokračujte dolů po hlavních třídách města – Via Mazzini na sever, Via Matteotti a Via Saloni na jih – a nevynechte změť uliček po obou stranách. Náhodné toulky návštěvníka v Toskánsku vždy odmění, ale velmi vhodnými cíli jsou odsvěcený kostel **San Francesco** (doprava z Via Mazzini), a malý kostelík **Sant'Egidio** hned u Piazza Garibaldi a Via Boldrini mezi Via Matteotti a hradem (Rocca). ■

Víno

Byvaly časy, kdy toskánské víno znamenalo Chianti, suché červené víno s tříslovinou, nabízené v italských restauracích po celém světě. Ty časy už minuly. Nejenže se Chianti neuvěřitelně zlepšilo, ale když vinaři přejali nové metody a nové odrůdy, kvalita i škála toskánských vín se v celém regionu změnila.

Některá z místních vín vždy uměla obstát. Pro ty, kdo věděli kde hledat, se vždy našlo dobré Chianti, a Brunello di Montalcino – vyráběné z odrůdy příbuzné hroznům, z nichž se lisuje Chianti – se těšilo výborné pověsti. Další proslulé víno je plné červené VINO Nobile di Montepulciano, byť není natolik soudržné.

Až donedávna však tato vína znali ve zbytku světa pouze *cognoscenti*, znalci. A i když Itálie vždy produkovala mnoho vína, většina z něj byla určena pro domácí spotřebu. Metody výroby vína se navíc během staletí příliš nezměnily.

Ke změnám začalo docházet v 70. a 80. letech 20. st., kdy mladší a odvážnější vinaři začali využívat to, co se naučili v Kalifornii a v Austrálii. Objevily se moderní metody výroby a nové odrůdy hroznů, společně s ochotou míchat tradiční toskánské hrozny s francouzskými i jinými zahraničními druhy vína. Výsledkem bylo tzv. „Supertoskánské“ – Tignanello, Sassicaia, Solaia, Sammarco, Tavernelle a další.

Většina z těchto raných inovací míchala hrozny Sangiovese s Cabernet Sauvignonem, který tvoří základ skvělých francouzských vín z Bordeaux. Jak šel čas, došlo k pěstování dalších odrůd jako Merlot či Pinot Noir. Zlepšení, která tito průkopníci přinesli, měla velký dopad na kvalitu i rozmanitost nabídky, takže dnes máme velký výběr dobrých – a někdy i výjimečných – vín. Cena však není vždy směřodátným ukazatelem kvality a není pochyb, že mnoho krásně zabalených a přehnaně nabízených toskánských vín stojí více, než by si zasloužila.

Co byste tedy měli pít? Jedna ze silných stránek běžných toskánských vín spočívá v tom, že perfektně lahodí s jednoduchým italským jídlem, takže nepohrdejte prostým *vino da tavola* neboli stolním vínem a nevěnujte příliš velkou pozornost značkám

„D.O.C.“ a dalším oficiálním nálepkám na lahvích: italský systém klasifikace vína je v současné době zmatený. Jen výjimečně uděláte chybu, když si dáte Brunello, ale ceny mohou dosahovat závratné výše. Držte se raději méně známých vinařů než proslavených jmen jako Bondi-Santi. Ještě lepší je okusit levnější příbuznou odrůdu Brunella, Rosso di Montalcino, které má mnoho z vlastností Brunella, ale stojí jen zlomek jeho ceny. I zcela průměrné Chianti může být velmi dobré a výběr je obrovský. Vína od spolku vinařů Gallo Nero také obvykle bývají kvalitní: hledejte na lahvích výrazný motiv černého kohouta. Starobylé sangimignanské bílé víno Vernaccia se zlepšuje, ale stále jde do značné míry o levné, pohodové víno pro turisty.

Snad nejlepší způsobem, jak ochutnat a nakoupit víno, je navštívit vinohrad. Stále více a více vinařství otevírá své brány, především v Chianti. Podrobnosti by vám měla sdělit informační centra. Nebo nakupte víno ve městech jako Montalcino – ve většině supermarketů je dobrý výběr. ■

Dozrávající červené hrozny Chianti

Nahoře: Většina tmavých hroznů pěstovaných v Toskánsku patří k odrůdě Sangiovese
Dole: Vinařství dnes v Toskánsku představuje celý průmysl, což dokládají tyto lisy poblíž Montalcina, ale na mnoha vinicích stále pracují malovýrobci

Po asi 500 letech
opuštěnosti
se do opatství
Sant'Antimo
opět vrátila
malá skupinka
mnichů

Abbazia di Sant'Antimo

SANT'ANTIMO JE NEKRÁSNĚJŠÍ STŘEDOVĚKÝ KLÁŠTER v Toskánsku. Stojí osamoceně v nádherné krajině jižně od Montalcina, jeho poloha je naprosto mimořádná, historie sahá až do dnů Karla Velikého a umělecké i architektonické bohatství ho řadí do panteonu italského románského stavitelství.

Tradice říká, že klášter založil Karel Veliký, který se později stal císařem Svaté říše římské. Prý se poblíž současné polohy kláštera zastavil na své cestě z Říma na sever v roce 781. Jeho armádu začala kosit záhadná nemoc a Karel slíbil Bohu kostel, pokud se jeho muži uzdraví. Objevil se anděl a řekl mu, aby pomlel místní rostlinu (dodnes nazývanou *carolina*) a dal ji svým vojákům ve víně. Léčba zabrala,

Karel dostal svému slovu a založil Sant'Antimo. Konkrétnější důkaz účasti Karla Velikého vychází z faktu, že v roce 781 mu papež také daroval ostatky sv. Antima, biskupa umučeného okolo roku 305 n. l. – tytéž ostatky, které se v klášteře těšily velké vážnosti, a dokonce mu daly název.

Ví se rovněž, že klášter existoval již v roce 814, kdy ho Ludvík Pobožný, syn Karla Velikého, obdaroval půdou svým výnosem

Abbazia di Sant'Antimo

- 267 D3
- poblíž Castelnovo dell'Abate
- bez telefonického kontaktu
- zavřeno 2–3 hodiny v době oběda

Nahoře vpravo:
Románský inter-
iér Sant'Antima
byl inspirován
cisterciáckými
chrámy a kláštery
ve Francii

z tohoto roku. Během dvou následujících století se klášter stal druhým nejbohatším opatstvím v celém Toskánsku, částečně díky své poloze na několika životně důležitých obchodních a poutních stezkách. Mezi ně patřila stará a zapadlá etruská cesta mezi pobřežím a toskánským vnitrozemím (stopy lze zahlédnout v polích před klášterem), starořímská Via Clodia, Strada Pecorile (dávná stezka sloužící k vyhánění ovcí do hor) a ze všech nejvýznamnější Via Francigena, hlavní poutnická trasa spojující Řím se severní Evropou.

Když klášter v roce 1118 dostal rozsáhlé dědictví, jehož ustanovení jsou dodnes vytesána do schodů hlavního oltáře, pokročila jeho expanze. Postupem času začaly zdroje Sant'Antima vysychat, částečně proto, že dobrodinci své dary směřovali do nových řádů, jako byli cisterciáci, a zčásti kvůli tomu, že rostoucí moc Sieny začala klášter zbavovat půdy. Do roku 1293 si klášter uchoval pouze pětinu původních pozemků,

v roce 1439 byl opat uvězněn za „podlost“ a roku 1462 byl klášter nadobro umlčen.

Návštěvníky do kláštera do určité míry přitahuje jeho poloha a vzhled: přijíždíte-li z Montalcina, je cesta nádherná. Okolí vás ohromí, od kopců a polí posetých cypřiši až po velký samostatný strom, jenž stojí jako hlídka u zvonice. Interiér kláštera je stejně působivý, plný medově zbarveného mramoru a pěkné středověké kamenické práce. Koncepce ve francouzském stylu – jediná loď s ambitem (okolo hlavního oltáře) – je v Toskánsku jedinečná a v celé Itálii ji naleznete jen v hrstce chrámů.

Mezi krásnými románskými díly, z nichž mnoho je vytesáno do jemně zbarveného alabastru, stojí za bližší prozkoumání zásadní práce na druhém pilíři na pravé straně lodi. Představuje obraz „Davida v jámě lvové“ a jedná se o dílo mistra Cabestanyho, sochaře francouzského či španělského původu, jehož práce byly objeveny v několika velkých benediktinských opatstvích v západní Evropě. ■

**Krajina okolo
Pienzy patří
k nejkrásnějším
v Toskánsku**

Pienza

PIENZA BYLA OSPALOU VÍSKOU ZNÁMOU POD NÁZVEM Corsignano až do roku 1459, kdy se papež Pius II. rozhodl ze svého rodiště udělat modelové renesanční město. Pius zakrátko zemřel, ale stihl postavit katedrálu, papežskou rezidenci a centrální náměstí lemované paláci. Tyto stavby se dochovaly dodnes a tvoří srdce jednoho z nejkrásnějších italských měst.

Ačkoliv zde není k vidění mnoho výjimečného, patrně se vám ještě dlouho poté, co jiné vzpomínky na Toskánsko vyblednou, vybaví květinami ověšené ulice a majestátní výhled, jenž se otevírá do jedné z nejhezčích oblastí Toskánska.

Pienza má také dobrý hlavní hotel (viz str. 318) a několik příjemných restaurací, což z ní dělá výbornou základnu pro výpravy do této oblasti.

Zde se neztratíte. Ulice vně hradeb se potkávají na náměstí Piazza Dante, z něhož vede jedna hlavní třída, Corso Rossellino, do srdce Pienza modelového „města“, na náměstí **Piazza Pio II.** Corso dostalo své jméno podle architekta Bernarda Rossellina, jehož Pius pověřil realizací svého snu. Autor zahájil práci v roce 1459, méně než rok poté, co se jeho ochránce stal papežem. Pius byl pokřtěn

Pienza

 267 D3

Informace pro návštěvníky

www.comune.pienza.it

 Palazzo Comunale,
Piazza Pio II, Corso
Rossellino 59

 0577 749 071

Vpravo: Ovce se v okolí Pienzy chovají hlavně kvůli vlně a jejich mléko slouží k výrobě proslulého sýra pecorino

jako Enea Silvio Piccolomini a jeho památce je věnována další památka, kterou jste patrně viděli, monumentální knihovna u sienské katedrály (viz str. 207). Piův erb lemuje na průčelí katedrály, jež je přirozeným ústředním bodem náměstí, věnec z ovoce. Uvnitř chrámu si všimnete vysokých oken, která si Pius vyžádal, aby dovnitř proudilo mnoho světla, a která symbolizují humanistické osvětlení. Pius také zadal vytvoření pěti hlavních oltářních děl uvnitř katedrály a vyžadoval, aby zainteresovaní umělci pocházeli ze Sieny, a nikoli z Florencie, bez ohledu na to, že florentští malíři byli v té době pokročilejší než jejich sienští kolegové. Přesto však jsou obrazy vynikající, přičemž nejlepší je Vecchiettovo „Nanebevzetí s Piem I. a sv. Agátou, Kalixtem a Kateřinou Sienskou“ (ve čtvrté kapli při cestě kostelem zprava). Ale Piova tvrdošijnost, že katedrála musí stát na tomto nevhodném místě, odsoudila zdejší obrazy a další poklady interiéru k pochybné budoucnosti, protože stavba se očividně posouvá dozadu z kopce dolů, což dokládají zlověstné pukliny a měřicí zařízení na zdech.

Vlevo od katedrály stojí dva paláce. Palazzo Borgia či Palazzo dei Vescovi je domovem **Museo Diocesano** (Corso Rossellino 30, tel. 0578 749 905, zavřeno v úterý a v pondělí, ve středu a v pátek od listopadu do března, €€), v němž spatříte kolekci středověkých obrazů, soch, miniatur, iluminovaných rukopisů, portrétních bust, goblénů a dalších artefaktů. Hlavní atrakcí je *piviale*, pluviál – krásně vyšívaný plášť původem z Anglie ze 14. st. s nápisem *Opus Anglicanum* (anglická práce), který pochází ze šatníku papeže Pia. Podobně pozoruhodné jsou obrazy, mezi nimiž se nalézá například „Madonna dell'Umiltà“,

„Madonna della Misericordia“ (1364) od Bartola di Fredi (jeho první podepsané a datované dílo), Vecchiettova „Madona s Dítětem a svatými“ (1462) a ze všech nejzajímavější, anonymní 48dílný obraz, jehož jednotlivé miniatury představují výjevy z Kristova života.

Posledních je několik dochovaných „přenosných“ obrazů, jež kdysi nosili po krajině mniši, kteří je používali jako pomůcky při kázání negramotným shromážděním.

Vpravo od katedrály stojí **Palazzo Piccolomini** (Piazza Pio II, tel. 0578 748 503, zavřeno v pondělí a od poloviny listopadu do poloviny března, €), který postavil Rossellino na místě bývalého rodinného domu Piccolominiů. Rossellino na projektu pětinasobně překročil rozpočet a byl smluvně vázán navýšenou sumu uhradit, ale Pius byl tak nadšen, že mu marnotratnost odpustil. Pokochejte se nádvořím i výhledem ze zadního podloubí a poté se připojte k prohlídce s průvodcem, která vás zavede do bývalých Piových státních komnat, v nichž

**Nádvoří Palaz-
zo Piccolomini.
Potomci rodu
původního maji-
tele, papeže Pia II.
z 15. st., obývali
palác až do roku
1968.**

vyniká především papežská ložnice a zbrojnice napěchovaná zbraněmi.

Až si prohlédnete památky na Piazza Pio II, vydejte se do uliček za náměstím a po jeho východní straně (tedy při pohledu na katedrálu vlevo). Jsou nejen krásné, ale otevírají se z nich nádherné výhledy do okolní krajiny. Poté zamířte východním směrem po hlavní ulici, Corso Rossellino, kde narazíte na dochovaný chrám z éry před Piem, **San Francesco**. Uvnitř jsou zbytky fresek ze života sv. Františka ze 14. st. Za kostelem se rozkládá Piazza Dante, z nějž vede lákavá malá ulička podél starých hradeb a výhled z ní je ještě senzačnější. Tuto krátkou procházku lze vřele doporučit, stejně jako desetiminutovou značenou trasu z levého dolního (jihozápadního) rohu

náměstí, vedoucí ke krásnému farnímu kostelu z 10. až 11. st., **Pieve di Corsignano**. Mezi vzácnými a cennými rysy kostela je neobvyklá věž – sloužila jako úkryt pro obyvatelstvo města při nájezdech banditů – a románské sochařské práce nad hlavními a bočními dveřmi. Další vchod vede dovnitř (je vhodné věnovat malý dar), kde mezi jinými spatříte křtitelnici, v níž byl pokřtěn Pius II.

Za zvážení rozhodně stojí dvě poněkud delší vyjíždky z Pienzy. Jedna vás zavede k málo známému, 8 kilometrů vzdálenému klášteru **San'Anna in Camprena**, k němuž se dostanete po silnici na San Quirico, z níž po dvou kilometrech odbočíte na sever na značenou vedlejší cestu. V refektáři opatství spatříte významné fresky (1502–1503) od Sodomy, jehož dílo jste mohli vidět na Monte Oliveto Maggiore (viz str. 268–69). Fresky lze obvykle zhlédnout v létě po celý den, po zbytek roku pak pouze odpoledne, avšak aktuální podrobnosti je lepší si ověřit v informačním centru v Pienze. Pokud by byl refektář s freskami zavřený, nemusíte se smoutit, protože krajina podél cesty je okouzlující. Totéž platí pro celé okolí Pienzy, především okolo kvalitní *strada bianca* neboli bílé cesty (pojmenované podle světlého šterkového povrchu), která vede do Montepulciano na východě. Po 5 kilometrech dorazíte do ospalého, hradbami obehnaného městečka **Monticchiello**, které stojí za krátkou procházku po zdejších uličkách a za zhlédnutí farního kostela (Santissimi Leonardo e Cristoforo) s freskovou výzdobou. Zamířte také do starobylého obchodu poblíž kostela (při pohledu na průčelí kostela naleznete kostel vpravo na rohu), jenž nabízí jednu z nejkrásnějších ručních toskánských látek. ■

Montepulciano

MONTEPULCIANO JE UKÁZKOU KLASICKÉHO MĚSTA NA kopci, které byste si nejraději odvezli s sebou domů. Rozkládá se na úzké sopečné výspě a překypuje architektonickými skvosty, výhledem na Toskánsko a nedaleké umbrijské vrcholky, sametově rudým vínem (Vino Nobile), čerstvým vzduchem a jedním z nejvelebnějších toskánských renesančních kostelů.

Jde rovněž o dobré výchozí místo pro velkou část jižního Toskánska i o logickou zastávku po Pienze na cestě mezi Sienou, Arezzem a Florencií. Avšak příjezd autem může být docela komplikovaný, protože spletité příjezdové cesty jako by dělaly vše proto, abyste se do starého města na kopci nedostali. Je zbytečné říkat, že parkování bývá obtížné, ale pokuste se nechat automobil co nejbližší hradbám či co nejvýše, nejlépe na dolním konci města u hradu (Fortezza). Pokud se vám to nepovede, nechte vůz v nejspodnější části města poblíž Piazza Sant'Agnese.

Ať už začnete s prohlídkou kdekoliv, v určitou chvíli se budete muset vydat nahoru, protože Montepulciano se v podstatě skládá z jedné hlavní třídy známé jako

Corso, která stoupá od Piazza Sant'Agnese k pevnosti a prochází působivým hlavním náměstím, Piazza Grande. Pokud si nevezmete na jednu cestu taxík, budete muset touto ulicí projít oběma směry. Níže uvedený výklad předpokládá, že se vydáte zespodu nahoru.

Mezi zajímavé památky patří řetěz pozdně renesančních a barokních paláců, neboť Montepulciano se v 16. st. dočkalo důkladné přestavby. Předtím se město zmítalo v obdobích nezávislosti i sienského či florentského područí. Florencie převzala definitivní nadvládu v roce 1511 a vyslala architekta Antonia da Sangallo staršího (1455–1534), aby přestavěl obranu města. Jeho zaměstnavatelé byli výsledkem tak nadšení, že mu

Palazzo Nobili-Tarugi na náměstí Piazza Grande je jen jedním z několika paláců v Montepulciano, které navrhl architekt Antonio da Sangallo

Montepulciano

 267 D3

Informace pro návštěvníky

www.prolocomontepulciano.it

 Piazzale Don Minzoni

 0578 757 341

zadali úpravy mnoha kostelů ve městě, v nichž pokračovali Jacopo Vignola (1507–1573), Baldassare Peruzzi (1481–1536), Ippolito Scalza (1532–1617) a další doboví architekti.

Než se vydáte na výstup, věnujte pár okamžiků kostelu **Sant'Ag-**

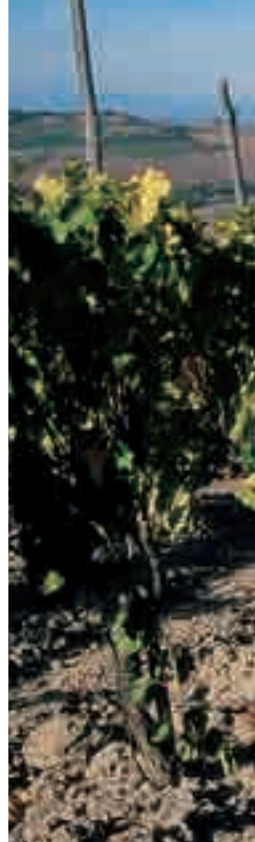
nese (Piazza Agnese) z roku 1306, kde se v první kapli vpravo nachází freska s motivem Madony připisovaná Simonu Martinimu či jeho škole a na druhém oltáři vlevo spatříte obraz „Madonna del Latte“ („Kojící Madona“) ze 14. st. Na něm je namalována kojící Maria, což je často vídaný námět v toskánském malířství. Mléko Panny Marie symbolizovalo zdroj věčného života a mnoho toskánských kostelů prohlašovalo, že má skutečné kapky tohoto mléka.

Cestou dále budete vlevo míjet zahrady z roku 1866, **Giardino di Poggiofanti**, až skrze Sangallovu bránu Porta del Prato vstoupíte do samotného starého města. Na prvním náměstí za branou stojí **Colonna del Marzocco**, sloup s florentským heraldickým lvem

(*marzocco*), který byl vztyčen poté, co město v roce 1511 spadlo pod nadvládu toskánské metropole. Poté spatříte řadu paláců – Palazzo Avignonesi (č. 91) a Palazzo Tartugi (č. 82), oba patrně od Vignoly, dále Sangallův Palazzo Cocconi (č. 70) a Palazzo Bucelli (č. 73), jenž je snadno rozpoznatelný díky starořímským a etruským pozůstatkům zasazeným do jeho dolní části. (Pietro Bucelli, který palác vlastnil v 17. st., byl vášnivým sběratelem starožitností.)

Hned za těmito paláci napravo stojí kostel **Sant'Agostino**, založený roku 1285. Jeho průčelí přestavěl v 15. st. Michelozzo, který také vytvořil jemnou terakotovou „Madonu s Dítětem a svatými“ nad vchodem. Hlavním dílem uvnitř je Sangallův dřevěný kříž nad hlavním oltářem, jenž byl dlouho přisuzován Donatellovi. **Zvonice**, stojící téměř naproti chrámu, je vzácným pozůstatkem středověkého Montepulciana. Nacházejí se na ní hodiny, kde každou hodinu odbíjí Pulcinella, komická figurka z raných italských her.

Asi po dalších 100 metrech chůze po Corsu dojdete na **Piazza delle Erbe**, na němž dlouho sídlil městský trh. Právě straně náměstí vévodí výrazné oblouky Loggia del Grano (1570). Zde byste měli odbočit doprava a poté ihned doleva nahoru na Via Poggiolo, což je nejkratší cesta na Piazza Grande. Vydejte se uličkou, která míří z odbočky doprava, a přijdete na krásné malé náměstí s barokním kostelem **Santa Lucia** (1633). Vraťte se na Via di Poggiolo a pokračujte směrem vzhůru. Vpravo budete míjet kostel **San Francesco**, vedle nějž se rozevírá pěkný výhled do krajiny západně od Montepulciana. Z ulice se poté stane Via Ricci a budete procházet kolem budovy **Museo Civico** (Via Ricci 10, tel. 0578 717 300, zavřeno přes oběd

Vlevo: Když byla v roce 1518 zahájena stavba kostela San Biagio, překonávala ho velikostí jen bazilika sv. Petra ve Vatikánu

a v pondělí), kde je skromná sbírka středověkých obrazů a soch.

Nahoře na kopci dojdete na nádherné, paláci lemované náměstí **Piazza del Duomo**, kterému vládne Duomo neboli katedrála. Palác po její pravé (západní) straně se nazývá **Palazzo Comunale** a pochází ze 14. st. Určitě si nenechte ujít výstup na jeho věž (*otevírací dobu si ověřte telefonicky na informacích*), která nabízí senzační výhled až do Sieny a k jezeru Trasimeno v Umbrii. Palác vlevo, **Palazzo Cantucci**, je jedním z několika míst, kde lze ochutnat a zakoupit některé ze „tří velkých“ tradičních toskánských vín, Vino Nobile di Montepulciano.

Dominantou náměstí je **Duomo**, katedrála (přestavěná po roce 1680), známá ohromujícím vysokým oltářním obrazem od Taddea

di Bartolo s názvem „Nanebevzetí“ (1401), patrně nejhezčím ztvárněním námětu, jenž se u sienských umělců těšil velké oblibě. První kaple za severní (levou) zdí, baptisterium, je plná krásných uměleckých děl: působivý a nákladný terakotový „Liliový oltář“ pochází od Andrey della Robbia; mramorový okolní basrelief vytvořil Benedetto da Maiano; sochy sv. Petra a Jana Křtitele ve výklencích jsou připisovány Minovi da Camaino a křtitelnice i šest basreliefů jsou pracemi Giovanniho d'Agostino.

Prozkoumejte ulice za náměstím Piazza Grande i směrem dolů na východ, ale ponechte si dostatek času na zpáteční cestu po Via Ricci a vydejte se podle značek dolů po Via di San Biagio ke krásnému renesančnímu chrámu **San Biagio**, který v roce 1518 postavil Sangallo. ■

Od Montepulciana dolů do zvlněné toskánské krajiny se táhnou vinohrady

Cortona

CORTONA PATŘÍ K NEJSTARŠÍM TOSKÁNSKÝM MĚSTŮM NA kopcích. Středověcí kronikáři věřili, že je stará jako Trója, a již v 8. st. př. n. l. šlo o kvetoucí etruské centrum. Dnes má z valné většiny středověký ráz, a když k němu připočteme dvě výborná malá muzea, spoustu krásných kostelů a pozoruhodný výhled z hradeb, vyvstane před námi jedno z nejpríjemnějších – a přesto málo navštěvovaných – toskánských městeček.

Většina návštěvníků přijíždí do Cortony z vesnice Camucia po cestě lemované olivovými háji a vinicemi, která vede okolo nejznámějšího kostela v této oblasti, **Santa Maria del Calcinai**, jenž stojí 2,5 kilometru od cortonských hradeb. Stavba strohého chrámu ve tvaru řeckého kříže byla zahájena v roce 1485 a – spolu s podobným kostelem San Biagio v Montepulciano – je často považována za nejhezčí toskánský renesanční kostel. Uvnitř toho k vidění mnoho není, ale vnější vzhled působí imponantně.

U města zanechte automobil na některém z parkovišť vně hradeb a zamiřte na hlavní náměstí, **Piazza della Repubblica**. Odtud je to jen kousek přes náměstí Piazza Luca Signorelli – pojmenované po renesančním malíři a cortonském rodákovi – k nevýrazné katedrále a hlavní atrakci města, kterou je **Museo Diocesano** (*Piazza del Duomo 1, tel. 0575 62 830, zavřeno v pondělí*). Muzeum se honosí dvěma podmanivými obrazy od Fra Angelica, jenž strávil deset let ve zdejší dominikánském konventu. Jeho „Zvěstování“, které v muzeu spatříte, je jedním z nejzásadnějších mistrovských děl renesanční Itálie, i když jeho druhé dílo v expozici, „Madona s Dítětem a svatými“, si s ním při srovnání nijak nezadá. Mezi další obrazy této pozoruhodné sbírky se řadí několik děl od Signorelliho, „Nanebevzetí“ (1470–75) od Bartolomea della Gatta a poutavá „Madonna dell'Umilità“ (1435), jejímž autorem je sienský umělec Sassetta. Nevynechejte ani hlavní archeologické exponáty, římský sarkofág ze 2. st., zdobený řezbářskými výjevy s názvem „Dionýsos a Amazonky“.

Nedaleko od galerie stojí druhé nejvýznamnější cortonské muzeum, **Museo dell'Accademia Etrusca** (*Via Porsenna 17, tel. 0575 637 235, zavřeno v pondělí*). Zdejší sbírky zahrnují rozmanité obrazy, sochy a další umělecké předměty, ale nejpoutavější částí expozice jsou pasáže související

Vlevo: Chrám Santa Maria del Calcinai byl postaven pro zázračný obraz Panny Marie, který našel dělník ve vápence – calcinaio

Cortona

267 D3

Informace pro návštěvníky

www.cortona.net

Via Nazionale 42

0575 630 352

s cortonským etruským dědic-
tvím. Speciální pozornost si
zaslouží „Lampadario Etrusco“,
velká bronzová lampa z 5. st. př.
n. l., jejíž vzhled i výstřednost by
působila ohromujícím dojmem
v každé éře. V podstatě totéž
lze konstatovat o krásné sbírce
etruských klenotů, ale pochmur-
ná kolekce uren a váz, které jsou
prokletím mnoha italských muzeí
věnovaných Etruskům, už na
vás patrně stejný dojem neudělá.
Působivější jsou pozůstatky míst-
ního etruského hrobu, zvaného
Melone II del Sodo, jehož část byla
zrekonstruována v nejvyšším patře
budovy. Mezi další exponáty patří
renesanční medailony, předměty
ze zlata a stříbra, skromná kolekce
středověkých obrazů a mumie
i další artefakty ze starověkého

Egypta (součást místní sbírky
věnované muzeu).

Stejně jako ve většině středově-
kých italských měst, i v Cortoně je
stejně příjemné se jen tak potulovat
po ulicích jako navštěvovat muzea.
Vydejte se do příkrých uliček
vedoucích do horních částí města
a především k medicéjské pevnosti,
Fortezza Medicea, z roku 1556, od
níž se rozevírá nádherný výhled.
Spatříte celé město, jezero Trasi-
meno i kopce v Umbrii sousedící
s Toskánskem. V chrámu **Santa
Margherita** (přestavěném v 19. st.)
přímo pod hradem se nachází tělo
Markéty Cortonské, patronky města,
ale s výjimkou hrobky svěťice (1362)
v kapli nalevo od hlavního oltáře zde
vcelku nic zajímavého není.

Další kostely ve městě, kte-
ré stojí za návštěvu, jsou **San**

**Palazzo
Comunale se
svým mohutným
schodištěm vévo-
dí náměstí Piazza
Luca Signorelli**

„Zvěstování“ od
Fra Angelica

Cristoforo, hrubě tesaná románská kaple u Piazza della Pescaia, a **San Niccolò** u Via San Niccolò, které lze snadno navštívit při cestě do pevnosti či od ní. Ve druhém z uvedených chrámů je na hlavním oltáři poutavý oboustranný obraz od Lucy Signorelliho. Další dílo téhož autora naleznete v kostele **San**

Domenico, kde se také nachází poetická „Korunovace Panny Marie“ (1402) od Lorenza di Niccolò Gerini. Chrám stojí nedaleko **veřejných zahrad** u Piazza Garibaldi, v nichž dlouhá cesta nazvaná „Passaggiata in Piano“ nabízí několik působivých vyhlídek. ■

Arezzo

AREZZO DNES TURISTÉ NAVŠTĚVUJÍ PŘEDEVŠÍM PRO středověké centrum a kvůli jednomu z nejslavnějších toskánských cyklů fresek, „Legenda o pravém kříži“ od Piera della Francesca. Kromě umění jde také o prosperující město, z velké části díky zdejšímu šperkařskému a zlatnickému průmyslu – největšímu na světě – jehož tradice se vyvinula v etruských, římských a středověkých časech, kdy zdejší osídlení vzkvétalo díky poloze na obchodních cestách vedoucích Apeninami.

Tato strategická poloha rovněž přitahovala bombardéry za 2. světové války a výsledkem jsou z velké části moderní předměstí. Ale nenechte se odradit, protože slupka z 20. st. skrývá téměř dokonalé historické jádro. Město má dobré silniční i železniční spojení se zbytkem Toskánska: z Florencie je to vlakem pouhou hodinu cesty.

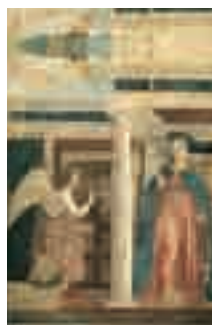
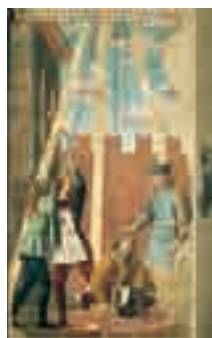
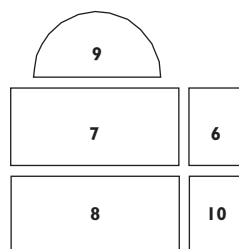
Většina návštěvníků se na chvíli zastaví ve výborném turistickém centru u železničního nádraží a poté míří rovnou na náměstí Piazza San Francesco do chrámu **San Francesco** (stavba zahájena roku 1318), v němž zdi apsidy zdobí slavné fresky (1453–1466) od Piera della Francesca. Jejich námě-

tem se stala „Legenda o pravém kříži“, složitý příběh sledující pout dřeva z kříže, na kterém zemřel Kristus.

Kořeny tohoto vyprávění pocházejí ze *Zlaté legendy* (*Legenda Aurea*) ze 13. st. od Jacopa da Varagine a díky tomuto traktátu se na veřejnost vrátilo mnoho apokryfních i jiných příběhů. Piero se však nezabývá až tolik samotným vyprávěním – legenda není vyprávěna souvisle – ale především přísným smyslem pro symetrii a umělecké proporce, které ovlivňovaly mnohá z jeho neklidných a téměř mystických obrazů. Například dvě bitevní scény cyklu (5. a 8. obraz na plánu nahoře)

Chrám Santa Maria (vlevo) a věž Fraternità (vpravo) se tyčí nad arezzským náměstím Piazza Grande

Arezzo
 267 D4
Informace pro návštěvníky
www.apr.arezzi.it
 Piazza della Repubblica 28
 0575 377 678

Naproti a nahoře:
„Legenda o pr-
vém kříži“ od Pie-
ra della Francesca

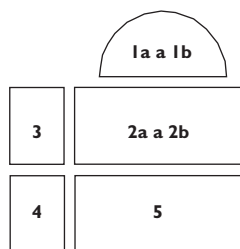
jsou umístěny naproti sobě v apsi-
dě, a nikoli tam, kde by si to žádala
dějová nit, a původ královny ze
Sáby je vyobrazen dvakrát zrcadlo-
vým způsobem.

Na vyobrazení nahoře vidíte:

- 1a. Adam předpovídá svou smrt
a žádá svého syna Šeta, aby
od anděla z ráje vyprosil „olej
milosrdenství“.
- 1b. Anděl namísto toho dává
Šetovi výhonek ze „Stromu
poznání.“ Šet jej zasazuje do
Adamových úst, z nichž vy-

roste celý strom, jenž se poté
stane křížem Kristovým.

- 2a. Král Šalamoun nechává z toho-
to stromu postavit most. Krá-
lovna ze Sáby cítí při návštěvě
Šalamouna posvátnost dřeva
a klečí v modlitbách.
- 2b. Královna předpovídá, že dřevo
bude použito při ukřižování. Vy-
práví Šalamounovi svoje vidění.
3. Šalamoun nechává tři muže
dřevo zakopat.
4. První křesťanský císař Kon-
stantin má před bitvou roku
313 ve svém stanu sen, v němž

vidí kříž a anděla, jenž mu říká: „Pod tímto znamením zvítězíš.“

5. Konstantin následujícího rána poráží svého nepřítele Maxentia a nechává se pokřtít.
6. Levita Jidáš vyzrazuje na mučidlech Konstantinově matce Heleně, kde jsou zakopány tři kříže z Golgoty, které byly ukradeny a zakopány po ukřižování.
7. Jidáš vykopává před Helenou a jejím dvorem kříž. Jeho pravost dokáže vzkříšení mrtvého

muže a Helena klečí v úžasu. Na místě Jeruzaléma, kde se příběh odehrává, je namalováno Arezzo (vlevo).

8. Perský král Chosran (Chosroe) ze 7. st., který ukradl kříž a nechal ho zabudovat do svého trůnu (vyobrazen vpravo), utrpěl porážku od císaře Hérakleia. Očekává nyní svou popravu (vpravo).
9. Hérakleios vrací kříž do Jeruzaléma.
10. Heleně se zjevuje anděl zvěstování.

San Francesco

www.ticketeria.it

📍 Piazza della Repubblica

☎ 0575 302 001 nebo 0575 352 727

🕒 Zavřeno v neděli dopoledne. Prohlídky každou půlhodinu od pondělí do soboty a v neděli dopoledne, maximálně 25 lidí zároveň. Rezervace nutná.

€ €

Cesta za Pierem

Příznivci Piera della Francesca (1416–1492), vlivného a tajemného renesančního malíře, se mohou vydat do vesnice Monterchi, ležící 33 kilometrů východně od Arezza, kde ve staré školní budově spatří jeho zvláštní obraz těhotné

Madony, „Madonna del Parto“. Městské muzeum v nedalekém Sansepolcru (18 kilometrů severovýchodním směrem) obsahuje další dvě díla od tohoto autora: „Vzkříšení“ a „Madonna della Misericordia“. ■

Většina ostatních památek v Arezzu se nachází na hlavním svažitém náměstí Piazza Grande nebo poblíž. Nahoře stojí Palazzo delle Logge (1573) s renesančním podloubím, které navrhl arezzský rodák, umělec a historik umění, Giorgio Vasari. Čelem do kopce v horním levém rohu stojí gotický palác **Fraternità dei Laici**, pro-

slulý svými dveřmi a krásnými sochami (1434) v lunetě od Bernarda Rossellina.

Níže na náměstí je situována zadní apsida tajemného chrámu z 12. st., **Pieve di Santa Maria**, jehož vchod se nachází na Corso Italia. Jen zřídka vidáme v Toskánsku podobně nákladný pisánsko-románský styl s charakteristickými

decentními sloupy a arkádami. Povšimněte si krásných prací okolo dveří, obzvláště čtyř malých panelů s alegoriemi měsíců. Uvnitř si prohlédněte oltářní obraz „Madona se svatými“ (1320) od Pietra Lorenzettiho. Světec na obraze zcela vlevo je sv. Donát (San Donato), arezzský patron, umučený v 5. st., jehož ostatky leží na oltáři ve zlatém relikviáři (1346), který je dokonale ukázkou skvělé zlatnické tradice v Arezzu.

U východu z kostela si napravo od hlavních dveří na zadní zdi všimněte „Tří králů“, krásného sochařského díla z 11. či 12. st., které patrně kdysi tvořilo součást kazatelny.

Severně od náměstí se táhne **Passeggio del Prato**, příjemný veřejný park lemovaný katedrálou a pozůstatky hradu ze 16. st., **Fortezza Medicea**, který postavili florentští medicejští vládci (Firence dobyla Arezzo v roce 1384). **Duomo** se svými gotickými sloupy a lomenými

oblouky stojí za návštěvu i pro svá krásná vitrážová okna (1523) od francouzského umělce Guglielma de Marcillat, který se usadil v Arezzu, a pro fresku „Marie Magdaléna“ od Piera della Francesca, která se nachází v severní (levé) lodi za varhanami. Dalším pokladem je hrob (1330) Guida Tarlatiho (vedle Pierovy fresky), arezzského biskupa ze 14. st., který Lorenzettiho nechal namalovat obraz v Pieve di Santa Maria. Prohlídku si také zaslouží Cappella di Ciuccio Tarlati, poslední kaple u jižní (pravé) zdi, v níž stojí putavá socha (1334) a série fresek z poloviny 15. st., oboje od neznámého autora.

Sečtělí poutníci možná zamíří do domu architekta a historika umění Giorgia Vasariho, **Casa del Vasari** (Via XX Settembre 55, tel. 0575 40 901; zavřeno v neděli odpoledne), a do **Casa del Petrarca** (Via dell'Orto 28), kde se údajně v roce 1304 narodil básník Petrarca. ■

Giostra del Saracino připomíná časy, kdy Toskánsko a italské pobřeží ohrožovali saracenští piráti. Tradiční festival se koná první neděli v září.

Projížďka Casentinem

Obružní trasa z Arezza vám představí některé nejméně navštěvované, avšak nádherné partie toskánské krajiny. Nebo ji můžete využít jako vyhlídkovou alternativu k dálnici A1 mezi Arezzem a Florencií.

Mnoho návštěvníků Toskánska projíždí krajinu na jihu regionu. Méně z nich však navštíví další nádherná místa – Casentino a Pratomagno, dvě propojené oblasti prudkých kopců, vysokých hor, odlehklých klášterů a prastarých lešů.

Nejkrásnějším místem v oblasti je Parco Nazionale delle Foreste Casentinesi, národní park chránící nejlepší horské a lesnaté části regionu. Další podrobnosti o parku (včetně značených turistických cest) vám sdělí v arezzském informačním centru (viz str. 285). Cestu si lze zkrátit a vydat se přímo k branám národního parku, Poppi nebo Pratovecchio.

Z Arezza jeďte po silnici SS71 7 kilometrů severně do Ponte alla Chiassa a odbočte doprava podle značení na Chiassu a **Anghiari** o 20 kilometrů dále. Asi 2 kilometry před Anghiari hledejte malou cestu značenou směrovkami na **Pieve di Sovara** ①, románský kostel z 9. st. V Anghiari si prohlédněte malé středověké centrum a navštívte **Museo di Palazzo Taglieschi** (*Piazza Mameli 16, zavřeno v neděli odpoledne a v zimě*). Z Anghiari vede jediná cesta, která vás po 18 kilometrech dovede do **Caprese Michelangelo** ②, rodiště Michelangela. Kopcovitá vesnička působí mile, ale bývalé sochařovo obydlí nabízí pouze skromné muzeum (*Casa del Podestà*). Z Caprese jeďte horskou cestou skrze Chiusi della Verna na křižovatku se silnicí SS208, 13 kilometrů severozápadně od Caprese. Značení vás po 4 kilometrech dovede do **La Verna** ③, jednoho z nejvýznamnějších italských františkánských klášterů. Zde sv. František obdržel stigmata – rány Kristovy. Poutníci proudí do svatyně v zástupech, ale kouzlo místa neruší. Klášter má dokonalou horskou polohu a nad kostelem začíná stezka na vrchol hory Monte Penna (1 283 m), z níž je nádherný výhled.

Vraťte se na SS208 a odbočte doprava na městečko Bibbiena ležící 24 kilometrů západním směrem. Zde se vydejte na silnici SS71, poté na SS70 a jeďte 5 kilometrů na sever do

Poppi ④, kde byste měli navštívit Palazzo dei Conti Guidi (*u Piazza Amerighi, zavřeno v pondělí*), velkou pevnost a kostel San Fedele z 12. st. Přímo před Poppi je značená odbočka doprava na 16 kilometrů vzdálené **Camaldoli** ⑤, které je jednak domovem dalšího kláštera (Eremo), a také srdcem **Parco Nazionale delle Foreste Casentinesi**. Z Camaldoli a z Badia Prataglia ležícího 10 kilometrů směrem na východ vychází mnoho tras, ale scenérii si můžete užít i z vedlejších silnic, které křižují celou oblast.

Od kláštera jeďte jedinou možnou cestou, která vede směrem na západ do Pratovecchia, odkud lze jet 3 kilometry po vedlejší cestě směrem na jihozápad podle značek na „Firenze“ (Florencie) a prohlédnout si **San Pietro di Romena** ⑥, krásný kostel z 8. st. půvabně zasazený v krajině. Cesta od kostela vede ke hradu **Castello di Romena** s majestátním výhledem.

Z Pratovecchia lze po silnicích SS310/SS70/SS71 dojet po 46 kilometrech do Arezza. Nebo můžete za San Pietrem pokračovat po SS70 32 kilometrů západním směrem na Florencii do Pontassieve. Máte-li čas, odbočte po 8 kilometrech k dalšímu proslulému klášteru **Vallombrosa**, jenž leží o 18 kilometrů dále. Na SS70 se vraťte skrze Tosi a Pelago, což je sice delší, ale krásnější trasa. Z Pontassieve vás silnice SS69 dovede údolím Arna po 18 kilometrech do Florencie. ■

 viz také mapu oblasti str. 267

► Arezzo

 208 kilometrů

 1–2 dny

► Arezzo

NENECHTE SI UJÍT

- La Verna
- Camaldoli
- Parco Nazionale delle Foreste Casentinesi

Elba

ISOLA D'ELBA TVOŘÍ V TOSKÁNSKU SAMOSTATNÝ SVĚT, ostrov, který mnoho evropských turistů považuje za místo vhodné k samostatné dovolené. Většina lidí sem míří za pláží a modravým mořem – letoviska během léta uvítají přes milion návštěvníků. Ale ostrov má také svou malebně historickou tvář, přinejmenším kvůli francouzskému císaři Napoleonovi, který sem byl vyhoštěn v roce 1814.

Elba je největší z několika ostrovů u pobřeží, které tvoří tzv. Toskánské souostroví. Měří jen 27 kilometrů na 18 kilometrů a nachází se asi 14 kilometrů od pevninského přístavu Piombino (odkud jezdí pravidelné trajekty pro pasažéry i automobily). Většina lodí míří do **Portoferraia**, hlavního města ostrova, jehož moderní přístav nepřehlčuje lákavější staré město, které nechal v roce 1548 přestavět medicéjský velkovévoda Cosimo I. Místní legenda praví, že sem Napoleon po nuceném odchodu z francouzského a italského trůnu přitahovala „mírnost klimatu i obyvatel“. Ve skutečnosti jeho exil vybraly vítězné mocnosti, které stanovy, že toto malé území

bude „po celou dobu jeho života samostatné knížectví, které bude spravovat s plnou suverenitou“. Napoleon zůstal na ostrově jen 9 měsíců v letech 1814 a 1815, během nichž nechal zlepšit cesty, stoky, vyčistil zemi, opravil obranu a zlepšil výchovný a právní systém. Intriky a neklid ve Francii mu však umožnily uprchnout, načež následovala 100denní vláda, která vyústila až ve finální porážku v bitvě u Waterloo.

V Portoferraia lze navštívit bývalý císařský dům, **Villa dei Mulini** (*Via Garibaldi, zavřeno v neděli odpoledne a v úterý*). Vstupenka také opravňuje ke vstupu do méně přitažlivé císařovy letní rezidence – **Villa di San Martino**

(zavřeno v neděli odpoledne a v pondělí) – ležící asi 6 kilometrů od města, jižně od silnice do Marciany.

Pokud míříte na Elbu za plážemi, je vhodné si rezervovat pobyt dlouho dopředu. V létě je většina hotelů plná turistů na dovolených a hotely často přijímají ostatní návštěvníky jen na pobyty delší než jednu noc. Pokud je Elba součástí vaší delší cesty po Toskánsku, bude možná nejlepší sem zajet na jediný den. Chcete-li si zaplavat, naskytne se vám cestou spousta příležitostí, ale neočekávejte, že narazíte na neobjevená zákoutí. Nejdelší pískové pláže nabízí **Marina di Campo**, což je však zároveň nejrozvinutější město po Portoferraia, plné barů, hotelů, restaurací a živého nočního života.

Nejpoutavější oblastí ostrova je západní vnitrozemí a křovinatá či lesnatá krajina okolo nejvyšší hory ostrova, **Monte Capanne**. Na její vrchol (1 018 m) se lze dostat z několika míst, především z vesnice Poggio na severovýchodním svahu. Turistické mapy se

stezkami na ostrově, které vyznačil italský klub alpinistů (C.A.I.), jsou k dostání ve většině vesnic a informačních center. Nechce-li se vám chodit pěšky, vyveze vás nahoru lanovka z vesnice **Marciana**, kde bylo nejstarší osídlení na ostrově (přibližně 1,5 kilometru západně od Poggia).

Západní část ostrova také nabízí jedno z nejhezčích pobřeží a relativně méně zalidněné pláže a střediska. Osady **Chiessi** a **Pomonte** mají kamínkové pláže, málo moderního vybavení a křišťálově čistou vodu; jižně položená **Fetovaia** nabízí příjemný písek, nicméně také více lidí, stejně jako **Cavoli** dále směrem na východ.

Nepřehlédněte ani východní část ostrova: **Porto Azzurro** je příjemné útočiště s krásným zálivem (ale špatnými možnostmi pro plavce). Celkem neporušený ráz si uchovala výše položená vesnice **Capoliveri** a nejlepší scenérii nabízejí vedlejší hornaté cesty poblíž vesničky Bagnaia, asi 10 kilometrů východně od Portoferraia, nebo Ottone a Rio nell'Elba. ■

Slunce, moře a písek, jaké se nacházejí na plážích a v zátokách na jihovýchodě Elby, jsou hlavními lákadly pro většinu návštěvníků ostrova

Elba

266 A2

Informace pro návštěvníky

www.aptelba.it

Calata Italia 26,

Portoferraio

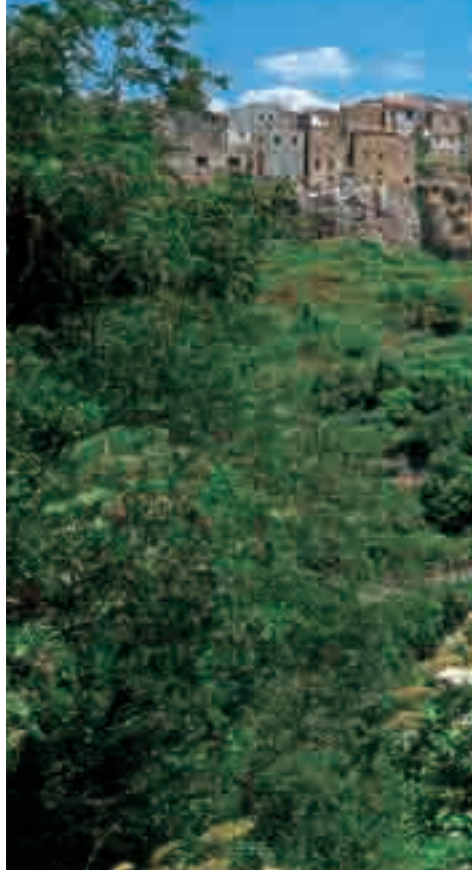
0565 914 671

Další zajímavá místa v jižním Toskánsku

BAGNO VIGNONI

Bagno Vignoni je malá vesnička, jež však nabízí jedinečnou atrakci, kterou byste si neměli nechat ujít. Lze ji snadno začlenit do výletu po okolí Montalcina, Sant'Antima a Val d'Orcia (viz str. 296). Vesnice je proslulá ústředním náměstím, které není vlastně vůbec náměstím, ale velkým otevřeným bazénem, *piscina*, v němž bublají sírnaté vody z horkých spodních pramenů. Pokud můžete, zkuste zde být první za chladného rána, kdy náměstí s mlžným závojem nabízí jeden z nejmagičtějších pohledů v Toskánsku. Koupali se tady mimo jiné Římané a Medicejští. Ti postavili okolo pramenů pěkné renesanční podloubí. Bazén je nyní nepřístupný, ale ve vodách ze stejného zdroje se můžete za poplatek vykoupat v nedařlém hotelu Posta Marcucci. Zbytek vesnice lze zhlédnout velmi rychle. Jeďte po některé z uliček a malých cest rozbíhajících se z vesnice: všechny vedou ihned do krásné krajiny.

 267 D3 Informace pro návštěvníky:
Kontaktujte informační centrum na Via Dante Alighieri 33, San Quirico d'Orcia

Pláže v Castiglione della Pescaia, rybářské vesničky a jednom z nejpříjemnějších malých letovisek na pobřeží Maremma

MAREMMA

Maremma je oblast jižně položeného toskánského pobřeží s bezútešným městečkem

Grosseto a zajímavějším městem **Massa Marittima**, jediným městem v oblasti, které stojí za návštěvu (katedrála je monumentální). Kdysi rovinatou oblast bažin odvodnili Etruskové a Římané, ale v pozdějších staletích se navrátila zpět do močálovitého stavu.

Krajina pobřežních nížin s občasnými vyvýšeninami má melancholický ráz. Pokud sem opravdu zavítáte, zamířte patrně do Parco Naturale (viz str. 295) a na pobřeží poseté spoustou malých letovisek a pláží. Nejlepší z nich jsou nerozvinuté písčné oblasti v **Marina di Alberese** (jihovýchodně od Grosseta), v krásné rybářské vesnici **Castiglione della Pescaia** a ve stylových letoviscích **Porto Ercole** a **Porto Santo Stefano** na nádherném skalnatém výběžku Monte Argentario. Chcete-li si na toskánském pobřeží zaplavat nebo se opalovat, toto jsou ta nejlepší místa. Nejhezčí snadno dostupná pláž je v **Marina di Alberese**, odkud je krásný pohled na Monte Argen-

Starobylé tunely a jeskyně křížují sintrová skaliska dramaticky vypadajícího sopečného hřebene v Pitiglianu

tario. Voda je skvělá a stromy se sklání do písku jako na tropickém ostrově.

Nejlepší pobřežní scénérii chrání slavná rezervace **Parco Naturale della Maremma**. Navštivte ji z další krásné malé vesničky **Talamone** nebo speciálním kyvadlovým autobusem z Alberese, jižně od Grosseta (*park je uzavřen pro automobily; otevírací dobu a jízdní řád autobusů si ověřte v informačním centru parku v Alberese, €€€*). Autobus je nejlepší způsob dopravy, neboť vás doveze na jedno z nejkrásnějších míst nedotčeného pobřeží v celé Itálii. Můžete se podle libosti procházet po pláži, vyjít si do borového lesa – *pineta* – nebo se vydat po některé ze čtyř dobře značených tras vedoucích skrze spoustu zajímavých míst v parku, včetně typické středozemní záplavy myrtyových a jalovcových keřů.

Pokud již jste v této oblasti, za návštěvu rozhodně stojí také izolovaná vnitrozemská náhorní vesnička **Capalbio** se změtí starobylých uliček a výjimečná sochařská zahrada **Giardino dei Tarocchi** (*Garavicchio, poblíž Pescia Fiorentina, tel. 0564 895 122, zavřeno dopoledne a po celou neděli, v zimě otevřeno pouze 1. sobotu v měsíci dopoledne*) jihovýchodně od vesnice. V zahradě spatříte tarokové karty od moderního sochaře Nickiho de Saint Phalle. Otevírací čas se může měnit. **Massa Marittima** 266 B3 **Informace pro návštěvníky** Via Parenti 22 0566 902 756 **Parco Naturale della Maremma** 266 C2 **Informace pro návštěvníky** www.parcomaremma.it Centro Visite, Via dei Bersaglieri 79, Alberese 0564 407 098 zavřeno od října do března ■

MONTE AMIATA

Chcete-li spatřit ty části Toskánska, které většina zahraničních návštěvníků v podstatě nezná, zamiřte do krajiny jižně od Montalcina a Val d'Orcia. Nejlepší je vnitrozemí – pobřeží Maremma již tak lákavá není (viz str. 294–95). Neočekávejte však kulturní bohatství podobné oblasti okolo Sieny. Památky jsou zde vzácnější a vzdálenější od sebe navzájem. Směrem na jih dojedete k hoře **Monte Amiata** vysoké 1738 metrů, jejíž hrozivý vrchol vévodí mnoha pohledům na jižní Toskánsko. Vyjet se dá skoro až na vrchol, který hyzdí záplava kaváren, a cesta vede skrze bukové lesy protkané značenými turistickými trasami. Nebo se můžete vydat skrze málo známé vesničky na svahu hory – Santa Fiora, Pescina, Piancastagnaio a Castel del Piano. Nevynechejte vesnici **Abbadia San Salvatore**, pojmenovanou po pozoruhodném klášterním chrámu z 11. st. **Abbadia San Salvatore** 267 D2 **Informace pro návštěvníky** www.amiataturismo.it Via Adua 25 0577 775 811

PITIGLIANO A SOVANA

Kus na jih od Monte Amiata, nedaleko od Lazia, regionu sousedícího s Toskánskem, se nacházejí dvě výjimečné vesnice, **Pitigliano** a **Sovana**. Pitigliano je víska s etruskými kořeny, skvěle položená na úzkém skalnatém výběžku, a její starobylý hrad i středověké domy se nejlépe krčí nad okolní roklí. Je zde několik prostých muzeí, ale hlavní atrakcí je v prvé řadě poloha. Naopak malá vesnice Sovana má dvě zásadní umělecká lákadla: farní chrám Santa Maria Maggiore na malém ústředním náměstí (vesnice se skládá z několika málo uliček) obsahuje vzácný a nádherný kamenný oltářní baldachýn a zdi i hlavní dveře majestátní katedrály zdobí jedny z nejlepších sochařských a tesařských prací z lombardsko-románské éry v celém Toskánsku. Okolo celé vesnice se nachází mnoho dobře značených etruských hrobů, z nichž nejvýznamnější je Tomba Ildebranda. Další hroby lze spatřit na cestě do západně položené Saturnie nebo do sousední vesnice **Sorano** na východě, v níž starou příjezdovou cestu lemují skalní hroby vytesané hluboko do měkkého sopečného kamene. 267 D2 **Informace pro návštěvníky** Via Roma, Pitigliano 0564 614 433

SAN QUIRICO D'ORCIA

Asi 6 kilometrů severně od Bagno Vignoni leží vesnice **San Quirico d'Orcia**, jež je pozoruhodnou směsicí středověku a moderny. Proslavila se především díky mimořádnému románskému chrámu Collegiata u Piazza Chigi. Byl postaven ve 12. st. a jeho ještě starší hlavní portál (1080) je považován za nejlepší dílo svého druhu v regionu. Interiér kostela je téměř stejně krásný – nevynechejte obraz z 15. st. „Madona se svatými“ v severním transeptu od Sana di Pietro. Navštivte také prostou renesanční zahradu Horti Leonini u Porta Nuova a malý kostelík z 11. st. Santa Maria Assunta v ulici Via Dante Alighieri. 267 D3 **Informace pro návštěvníky** www.comunesanquirico.it Via Dante Alighieri 33 0577 897 211 zavřeno od listopadu do března

VAL D'ORCIA

Val d'Orcia je malebné údolí jižně od Montalcina a Sant'Antima. Pokuste se jeho opuštěné silnice a malé vesničky začlenit do svého plánu, protože zdejší typická malebná krajina se řadí mezi nejkrásnější scenérie v celém Toskánsku.

Za předpokladu, že přijíždíte ze severu, zamiřte po hezké venkovské silnici od kláštera Sant'Antimo 19 kilometrů na jihovýchod do **Castiglione d'Orcia**, vesničky natěsnané okolo impozantní pevnosti. Vedlejší spleť cesty vás potom povedou směrem na jih malými viskami – Campiglia d'Orcia, Vivo d'Orcia, Bagno San Filippo a Radicofani s majestátním hradem. Možná někde trochu zabloudíte, ale určitě nebudete zklamáni. Většina silnic a značek vás nakonec dovede na hlavní silnici SS2, což je stará římská cesta Via Cassia do Sieny. Jeďte po ní na sever (k Sieně) a po cestě navštivte Bagno Vignoni a San Quirico d'Orcia (viz výše). Ze San Quirica se můžete vrátit do Montalcina nebo pokračovat do Pienzy a Montepulciana na východě. **Castiglione d'Orcia** 267 D3 **Informace pro návštěvníky** Via Marconi 13 0577 887 363 nebo 0577 872 211 zavřeno od října do Velikonoc **Radicofani** 267 D2 **Informace pro návštěvníky** Via R. Magi 75 0578 55 684 zavřeno odpoledne a od září do května ■